

Tribuna

Inauguració del Museu de les Cultures del Món

El passat mes de febrer es va inaugurar a Barcelona el Museu de les Cultures del Món. Aquest museu neix amb la pretensió d'explicar la diversitat cultural a partir d'objectes d'art d'Àfrica, Àsia, Amèrica i Oceania.

L'exposició permanent està formada per una selecció d'objectes del fons del Museu Etnològic de Barcelona i d'altres procedents de la col·lecció Folch. Aquest fons es va crear, principalment, a partir de les aportacions fetes durant les expedicions de l'etnòleg August Panyella a l'Àfrica —principalment a Guinea i Marroc— quan aquest era responsable del Museu Etnològic de Barcelona; dels materials aconseguits durant els viatges per Àsia del mateix Panyella, juntament amb l'escultor i etnòleg Eudald Serra i també amb la col·laboració dels col·leccionistes Albert Folch i Margarita Corachan; com a fruit de diverses campanyes per Amèrica dels mateixos protagonistes (amb recorreguts per Perú, Mèxic i Amèrica central), i d'una campanya realitzada per Serra i Folch a Oceania. Aquestes expedicions es van dur a terme entre els anys 1952 i 1976 i, en part, comptaven amb el suport econòmic del mateix Albert Folch.

La reunió de tots aquests materials em sembla una mica desigual: un recull miscel·lani mancat de coherència interna. Personalment, m'han interessat de manera significativa les màscares africanes, les pintures australianes sobre escorça i els elements decorats d'estructures arquitectòniques d'Oceania. Dels materials americans penso que, en conjunt, no són especialment significatius: tot i que hi ha força elements d'interès, també hi ha moltes mancances. I segur que a les sales dedicades a Àsia el visitant encuriosit per aquestes cultures hi trobarà objectes prou atractius.

Activitats

SORTIDA ARQUEOLÒGICA A LES DOMUS DE BARCINO. La Societat Catalana d'Arqueologia organitza una sortida arqueològica, per a tots els socis i sòcies, a les *domus* del carrer **Avinyó i del carrer Sant Honorat de Barcelona**, pel dissabte 23 de maig a les 16 h. Places limitades. Cal fer la inscripció a la secretaria de la SCA. Per a més informació podeu veure la targeta que s'adjunta aquest mes.

Podríem pensar que l'objectiu que es proposa el nou museu és massa pretensions o que no s'avé amb el nom que porta. Primer podríem preguntar-nos si, avui dia, realment el concepte triat és encertat o no; si una selecció d'objectes que definim com artístics són, per si sols, suficients per explicar una cultura i si ens hem d'acostar a les altres cultures d'aquesta manera. Però, si fins i tot responguéssim afirmativament a aquestes qüestions, veig dos problemes en la proposta que se'ns fa. En primer lloc l'origen dels materials: unes col·leccions reunides amb els criteris de gust i oportunitat d'aquelles persones que les van formar, amb tot el que implica de biaix geogràfic, cronològic i de selecció personal; d'altra banda —i potser més greu— la falta de contextualització cultural dels objectes que s'ensenyen.

M'ha semblat copsar que l'equip del museu és conscient d'aquests problemes. En aquest sentit, és d'agrair que es posi molt d'èmfasi en l'explicació que sempre es proporciona sobre l'origen de les peces. També es fa un intent de contextualitzar els objectes i de facilitar unes informacions escrites sobre els coneixements d'ús i de l'entorn cultural dels autors, però aquests missatges resulten sovint força carregosos i al mateix temps insuficients. Considero que els responsables museístics hauran de fer molts esforços per aconseguir aquest objectiu. Potser ho aconseguixin programant un conjunt d'activitats que fidelitzi un gruix de persones significatiu i que,

serveixin per ampliar el que es pot visitar de manera permanent.

Després de dedicar gran part del meu temps a l'estudi de l'art prehistòric, crec que no soc sospitós de menystenir la importància cultural de les manifestacions plàstiques, però sempre amb la idea d'integrar-les en l'àmbit (arqueològic o etnogràfic) de què formen part.

Tot i amb això, penso que la visita al museu pot ser d'interès, ja sigui per a persones amb coneixement dels entorns etnogràfics en que s'emmarca el museu, o per a un públic llec que hi vagi per tenir una experiència de gaudi estètic. Òbviament, una bona porta d'entrada per després buscar nous coneixements que ens acostin a aquestes cultures i a la reflexió sobre el fet artístic com a element universal. Aquestes col·leccions tenen prou interès perquè estiguin obertes al públic, però potser exposades d'una altra manera: per si mateixes i com a mostra de l'ambient històric en que es van crear, i no com explicació de les cultures del món.

Albert Rubio Mora

Conferències

• Dins del cicle de conferències Tribuna d'Arqueologia 2014-2015, organitzat pel Departament de Cultura. Direcció General del Patrimoni Cultural. Servei d'Arqueologia i Paleontologia, el dia 6 de maig s'impartirà la conferència **El darrer decenni d'intervencions arqueològiques a Ilturo (Cabrer de Mar, Maresme). Novetats i estat actual de la recerca**, a càrrec d'Albert Martín; moderador: Alberto López Mullor. El dia 20 de maig es farà la conferència **Les darreres intervencions arqueològiques d'urgències del Servei d'Arqueologia i Paleontologia a les Terres de l'Ebre**, a càrrec de N. Armentano, F. Busquets, F. Florensa, L. Forcades, A. Gamarra, D. Griñó, M. Gurrera i I. Moreno; moderador: Ramon Ten. La conferència **Excavacions arqueològiques al castell de Tavascan, Lladorre (Pallars Sobirà)**, programada inicialment pel passat dia 25 de març i que va ser suspesa a causa dels tres dies de dol decretats per l'accident aeri dels Alps, es realitzarà el dia 13 de maig; és a càrrec de Josep Ros i Carme Subiranas, i moderada per Josep M. Vila. Totes tindran lloc a la sala d'actes del Palau Marc (Rambla de Santa Mònica, 8), a les 19 h. Per a més informació: tribunadarqueologia@gencat.cat i <http://blocs.gencat.cat/tribunadarqueologia>

• El Museu de Gavà ha organitzat, pel dia 7 de maig a les 19.30 h, la conferència **La restauració de monuments: Vuit anys d'actuacions al castell d'Eramprunyà**, a càrrec de Joan Closa. Per a més informació, tel. 932 639 610, a/e: museu@gava.cat i <http://www.patronimogava.cat>

• El Museu de Banyoles ofereix el III Cicle de conferències d'actualitat arqueològica de les comarques gironines, amb el programa següent per als divendres del mes de maig: el dia 8, **Experimentació a la Draga. Resultats i projecció científica i social**, a càrrec de Xavier Terradas i Antoni Palomo; el dia 15, **Paleontologia i paleolític al Pla de l'Estany: un estat de la qüestió**, a càrrec d'Isaac Ruffi; el dia 22, **Les diferents ocupacions urbanes del complex arqueològic d'època ibèrica del mas Castellar de Pontós (segles V-III aC)**, a càrrec d'Enriqueta Pons i el dia 29, **La religió ibèrica en el territori de la Indigècia. Estat de la qüestió**, a càrrec de Marc Prat. Totes les conferències tindran lloc, a les 19.30 h, a la sala d'actes del Museu Darder-Espai d'Interpretació de l'Estany (Pl. dels Estudis, 2, Banyoles). Per a més informació, <http://3actualitatarqueologicagirona.blogspot.com.es> i a/e: museudarder@ajbanyoles.org

• Dins del XII Cicle de conferències d'Història i Humanitats que organitza la Fundació Vila Casas, s'han programat les conferències següents: el dia 8 de maig, **Les col·leccions arqueològiques del Museu de Montserrat**, a càrrec de Javier Uriach; i el dia 15 de maig, **Nefertiti: una incògnita per resoldre**, a càrrec de Ricard Julià. Es faran a les 19.30 h, al Museu Palau Solterra (c/ de l'Església, 10, de Torroella de Montgrí). Per a més informació, tel. 972 761 976 i a/e: palausolterra@fundaciovilacasas.com

• Dins el cicle dels dilluns de la Societat Catalana d'Egiptologia s'han programat pel mes de maig les següents conferències: el dia 11, **Resultats de les excavacions de la Missió d'Oxirinc (I)** i el dia 18, **Resultats de les excavacions de la Missió d'Oxirinc (II)**, totes dues a càrrec dels membres de la Missió Arqueològica d'Oxirinc, i el dia 25, **El deporte y el juego en el antiguo Egipto (II)**, a càrrec de Roser Maeso. Les sessions es portaran a terme de 19.30 h a 20.30 h al Saló de Plens de la Seu del Districte de l'Eixample (c/ Aragó, 311).

• El Museu Egipci de Barcelona-Fundació Arqueològica Clos ha organitzat dins dels "Dissabtes temàtics", pel dia 16 de maig de 10 a 16.30 h, la sessió **Quéops, el gran faraón**, amb les conferències **El rostro de Quéops; una familia real entre los dioses**, a càrrec d'Irene Córdón, i **Arte y Arqueología de un reinado**, a càrrec de Luis Manuel González. Per a més informació: www.museuegipci.com o tel. 934 880 188.

• Dins del cicle de conferències organitzat pel Museu d'Arqueologia de Catalunya-Ullastret, a l'entorn de l'exposició "Els caps tallats d'Ullastret", el dia 23 de maig a les 17 h, es farà la conferència **La cabeza cortada, símbolo de la muerte suprema en la Galia meridional. De los textos antiguos a los datos arqueológicos**, a càrrec de Bernard Dedet, al Local Social d'Ullastret (Plaça Garbina). Per a més informació, tel. 972 179 058, <http://www.mac.cat/Seus/Ullastret/Exposicions> i a/e: macullastret.cultura@gencat.cat

• El cicle X Converses al Raval: Tal com som, tal com érem, organitzat pel Departament d'Arqueologia i Antropologia de la Institució Milà i Fontanals-CSIC, ofereix el dia 28 de maig la conferència **Arqueologia i patrimoni al Raval (Barcelona) i a Barcelona: món medieval**, a càrrec de Pere Ortí i Antoni Caballé. Tindrà lloc a la Sala d'Actes de la Residència d'Investigadors CSIC-Generalitat de Catalunya (c/Hospital, 64), a les 18 h. Per a més informació podeu consultar el web www.imf.csic.es o bé trucar al telèfon 934 423 489.

• Dins les activitats complementàries organitzades al voltant de l'exposició "Femina. Ser dona a Roma", que es pot visitar al Museu de Sant Boi de Llobregat-Can Barraquer, el dia 21 de maig a les 19.30 h es farà la conferència **Les dones cristianes dels primers segles**, a càrrec d'Elisabet Seijo. Per a més informació: <http://www.muuseumasantboi.cat>

• El cicle de conferències **Entre homes i déus. Descobrint la cultura mochica**, organitzat al CaixaForum Barcelona al voltant de l'exposició "Art mochica de l'antic Perú", ofereix les sessions següents durant el mes de maig: el dia 5, **La sacralitat i la profanitat. Representacions sexuals en la ceràmica**, a càrrec de Miguel Sorroche; el dia 12, **Els tèxtils mochica i la seva significació**, a càrrec de Victòria Solanilla; el dia 19, la projecció del documental **El Señor de Sipán**, i posterior conferència, a càrrec de José Manuel Novoa, i el dia 26, **Papas, ceviches y chicha: cocinas de la Sierra y de la costa del Perú**, a càrrec de Jesús Contreras i Andrés Huaracaya. Per a més informació: http://obrasocial.lacaixa.es/nuestroscentros/caixaforumbarcelona/artemochicadelantiguoperu_ca.html

Congressos

• Els dies 6 i 7 de maig es celebrarà el seminari **Arqueología para después de la Era Digital**, a la Facultat de Geografia e Historia de la Universidad de Sevilla. Per a més informació: vmo.renol@us.es

• Els dies 7 i 8 de maig es celebrarà al Museu Arqueològic de Alicante el congrés internacional de l'European Exhibition Network **Exposiciones temporales en Europa: Nuevos enfoques estratégicos**. Per a més informació: <http://tumarq.marqalicante.com/post.php?post=496>

• El 15 de maig acaba el termini de presentació de comunicacions per al **3 Congreso Internacional de Arqueología de Vilalba**, que se celebrarà a Vilalba (Lugo) del 20 al 23 de juliol. Per a més informació: <http://www.arqueologia.org/>

• Del 31 de maig al 7 de juny se celebrarà a Dijon (França) el **XIV colloque international sur l'art provincial romain: Iconographie du quotidien dans l'art provincial romain. Modèles régionaux**. Per a més informació: <http://art-provincial.sciencesconf.org>

• S'ha obert el termini d'inscripcions per al **XIII Congreso Nacional de Paleopatología**, que se celebrarà de

l'1 al 4 d'octubre a Écija (Sevilla). Per a més informació: <http://www.bioarqueologia.es/congresopaleopatologia2015>

Cursos

• El Museu Egipci de Barcelona-Fundació Arqueològica Clos ha organitzat els cursos següents. Els dilluns del 4 de maig al 8 de juny, de 19 a 20.30 h: **Roma i la guerra**, a càrrec de Pere Maymó. Els dijous del 21 de maig al 18 de juny, de 19 a 20.30 h: **Amarna, els dominis d'Akhenaton i Nefertiti**, a càrrec d'Emma González i Luis Manuel González. Els divendres del 29 de maig al 19 de juny, de 19 a 20.30 h: **Isis, Gran de Màgia**, a càrrec d'Irene Cordon. Per a més informació podeu consultar el web www.museuegipci.com o trucar al telèfon 934 880 188.

• Arqueonet ha organitzat els cursos següents: els dimarts del 12 de maig al 23 de juny, **La història a través de la Bíblia (II). El nou testament**, a càrrec de Felip Masó, i també els dimarts del 19 de maig al 2 de juny, **Sudan. L'altre Egipte**, a càrrec de David Rull. Tots dos es faran de 19.30 a 21 h, a l'Aula Arqueonet-Centre d'Estudis Catalunya (Pelai, 42, planta 2). Per a més informació i inscripcions: tel. 937 423 014 i a/e: arqueonet@arqueonet.net

• Dins del curs d'Estudis sobre Història i Civilització del Pròxim Orient i la Mediterrània Antiga, Arqueonet ha programat les següents masterclasses: el dia 13, **Praesidium, Templum et Ecclesia. Història i arqueologia de l'acròpoli de Tàrraco**, a càrrec d'Andreu Muñoz; el dia 20, **Aspectes biogràfics de militars que serviren a les ordres de Tutmosis III**, a càrrec de Javier Martínez Babón, i el dia 27, **Treballs de dones a la Grècia antiga**, a càrrec de Dolors Molas. Es faran al MAC-Barcelona, a les 19,30 h. Per a més informació: www.arqueonet.net

• S'ha obert el termini d'inscripcions per al **III Curso de Técnicas y Práctica en la excavación de restos bioarqueológicos**, que es farà del 13 al 18 de juliol a la necròpolis de La Mezquita (Cadalso de los Vidrios, Madrid), organitzat per la Asociación Profesional de Bioarqueología. Per a més informació: <http://www.bioarqueologia.es/cursobio2015/index.html>

• El MUHBA ha organitzat les jornades **Arxius arqueològics: exemples de gestió**, pels dies 28 i 29 de maig, de 9 a 19.30 h. Per a més informació: <http://museuhistoria.bcn.cat/>

• Fins el 15 de maig es pot presentar la sol·licitud per a participar en el **19è Curs Pràctic d'Arqueologia Subaquàtica**. Està organitzat pel Centre d'Arqueologia Subaquàtica de

Catalunya-MAC, sota la coordinació de Gustau Vivar. Es farà entre els mesos de juliol i setembre, amb dues actuacions a Tarragona (a Deltebre, del 6 de juliol al 28 d'agost) i a Girona (al Port de la Selva, del 31 d'agost al 25 de setembre). Per a més informació: tel. 972 206 631 i a/e: gvivar@gencat.cat

• La Societat Catalana d'Egiptologia ha organitzat, dins dels "Antagonismes en Egiptologia", un curs en dues sessions sota el títol **Osiris i Set**, a càrrec de Josep Padró i Maite Mascort. Tindran lloc els dies 19 i 26 de maig a les 20 h, a l'aula 110 de la UB (Pl. Universitat). Per a més informació, tel. 934 578 120 i a/e: info@egiptologia.cat

• El MAC-Empúries organitza la **69a edició del Curs d'Arqueologia d'Empúries: Precedents i fundació de la ciutat romana**. Es realitzarà entre el 5 i el 25 de juliol, i la data límit d'admissió de sol·licituds és el 31 de maig. Per a més informació: MAC-Empúries (c/Puig i Cadafalch, s/n, L'Escala), tel. 972 770 208 i a/e: macempuries.cultura@gencat.cat

Exposicions

• Fins el 24 de maig es pot visitar al MAC-Empúries l'exposició **Empúries: mirant el passat, construint el futur**. Per a més informació, tel. 972 770 208.

Excavacions

• S'ha obert el termini d'inscripcions per a participar a la campanya d'excavacions del jaciment talaiòtic de **Ses Païses** (Mallorca), que es farà del 18 de juliol al 2 d'agost d'enguany. Per a més informació, contactar amb Javier Aramburu a l'a/e: burupalma@gmail.com

Museus

• El Museu Nacional Arqueològic de Tarragona ha organitzat l'activitat familiar **Dels Munts a Tamarit: un recorregut per l'entorn natural de l'època romana a l'actualitat**, el dia 10 de maig. Aquest itinerari s'inicia a la vil·la romana dels Munts (Passeig del Fortí, s/n, Altafulla) i finalitza a l'Hort de la Sínia (Tamarit). Aquesta activitat es realitza el diumenge al matí. Cal fer reserva prèvia. Per a més informació: www.mnat.cat, a/e: mnat@gencat.cat i telèfon 977 236 209 o 977 251 515.

• Els dies 9 i 10 de maig se celebrerà el **XX Triumvirat Mediterrani**, fira de reconstrucció històrica organitzada per l'Ajuntament de l'Escala, el

MAC-Empúries i la Unió de Botiguers i Empresaris Turístics de l'Escala. Per a més informació: <http://www.mac.cat/Seus/Empuries/Activitats/Triumvirat-Mediterrani>

• El Museu Palau Mercader de Cornellà de Llobregat ofereix la visita teatralitzada **Vil·la Cornelia**, recreació històrica d'època tardoromana. Es farà a la Plaça dels Enamorats, el dia 10 de maig a les 12 h. Per a més informació, tel. 933 770 025, a/e: museumercader@aj-cornella.cat i <http://cornella.cat/ca/MuseuPalauMercader.asp>

• El dia 17 de maig es celebra el **Dia Internacional dels Museus**, sota el lema **Museus per a una societat sostenible**. Tots organitzen activitats per aquest dia, essent una jornada de portes obertes. Us recomanem visiteu els webs dels museus per a informar-vos-en.

• El Parc Arqueològic Mines de Gavà ha organitzat el taller familiar **La Venus de Gavà**, el dia 31 de maig a les 11 h. Places limitades. Cal fer reserva prèvia al 932 639 650. Per a més informació, a/e: parcarqueologic@gava.cat

Biblioteca

• Volem donar les gràcies al Museu Diocesà i Comarcal de Solsona i al Departamento de Prehistoria de la Universidad Complutense de Madrid per l'aportació de diverses publicacions a la **Biblioteca** de la Societat Catalana d'Arqueologia.

Noticiari

• Del 4 al 17 de maig es celebrarà la **XVII edició del Festival Tarraco Viva**, organitzat per l'Ajuntament de Tarragona. Aquesta edició estarà dedicada al llegat d'August. Per a més informació: www.tarracoviva.com

• S'ha organitzat, del 18 al 22 de maig, el **XIVè Mercat Escolar de la Prehistòria a Mojà**, que tindrà lloc al Parc Prehistòric de les Coves del Toll. Per a més informació: <http://www.covesdeltoll.com>

• Entre el 30 de maig i el 21 de juny se celebraran la **V edició del Festival Laietania al Maresme** i la **XVIII Fira Iberoromana de Cabrera de Mar**. Per a més informació: <http://www.tanitdifusio.cat>

• L'ICAC ha obtingut l'acreditació i el logotip d'excel·lència en recursos humans **HR Excellence in Research** d'acord amb la **Human Resources Strategy for Researchers (HRS4R)** de la Comissió Europea.

L'edifici octagonal romà de can Ferrerons

Les primeres restes arqueològiques trobades en aquest sector es remunten a 1969, amb la descoberta de les restes d'un mosaic, cinc dipòsits d'una fase anterior i altres elements.

A finals de 1999, en construir-se un col·lector, es van poder excavar diverses restes pertanyents a la part productiva del jaciment (tallers de forja, magatzems i algun dipòsit) que proporcionà una cronologia àmplia, des d'època de l'emperador August, poc abans del canvi d'era, fins el segle V dC.

A finals de l'any 2000 es descobria l'edifici octagonal, de 710 m². L'obra respon a un projecte arquitectònic executat de nova planta en una única fase constructiva. La planta és octagonal, amb l'orientació de cada una de les façanes vers un dels punts cardinals. La longitud màxima de l'edifici és, des de qualsevol dels angles laterals, d'aproximadament 100 peus romans (uns 30 m). Cada una de les façanes té poc més de 40 peus romans (uns 12 m) de longitud.

La distribució interna de l'edifici gira en torn a un pati central, també de planta octagonal, de 14 m de longitud. Des d'aquest espai es dona accés a quatre àmplies habitacions, d'uns 40 m² i de planta quadrangular, en els laterals NO, NE, SE i SO. Els altres quatre costats s'obren a una subdivisió d'àmbits més petits que segueixen un patró simètric. El resultat és l'obtenció de nombroses habitacions de planta trapezoïdal que confereixen a l'edifici una singular complexitat. El conjunt fou realitzat mitjançant obra d'encofrat, amb morter de calç com a material d'unió. La major part de les parets tenen alçades conservades d'entre dos i tres metres.

El sector que millor es coneix és un petit *balneum*, situat a ponent. En els banys hi ha un total de sis àmbits que s'associen a quatre estances balnearies que constitueixen el complet circuit termal: l'*apodyterium*, el *frigidarium*, el *tepidarium* i el *caldarium* als quals s'hi afegeix el *prae-furnium*, un annex adossat a l'exterior de l'octàgon. En destaca especialment l'*alveus* del *caldarium*, amb tota l'estructura intacta. Sobresurt també el sistema de calefacció, amb nombrosos tubs de ceràmica buits (*tubuli latericii*) que s'encaixaven entre si, i que servien per escalfar les parets alhora que ventilaven, i que complementen les

dues xemeneies dels laterals de l'*alveus*. En aquest punt ens trobem, potser, un *unicum a Hispania*: el disposar dels passos de calor (arcades) orientats lleugerament vers el *prae-furnium*, per facilitar l'entrada de l'aire calent.

Aquests banys, juntament amb les habitacions quadrades, ens explicarien l'ús de l'edifici: s'interpreta com un gran pavelló de rebre, amb presumiblement tres sales per fer-hi banquets (la quarta seria l'entrada al recinte, al sud), on el seu acabat propietari rebria les amistats i a on molt probablement es parlaria de política, de filosofia i d'altres temes d'interès. I tot això succeïa al segle V dC, quan l'estructura política del món romà s'estava ja ensorrant definitivament!

Una segona fase de l'edifici (segles V-VI dC) acollí activitats productives, com són una completa instal·lació vitivinícola i diversos tallers metal·lúrgics. En aquesta fase la funcionalitat original tant de les estances com dels departaments resultà anul·lada i reconvertida a les noves necessitats. D'aquesta fase cal destacar també la troballa d'un mil·liari tardà reutilitzat, un crismó gravat -indicatiu de la presència de culte cristià en l'edifici- i diversos enterraments de perinatals o fetus a terme.

La darrera fase d'activitat de l'edifici es documenta vers la segona meitat del segle VI dC, amb alguns enterraments en fossa simple. En l'àrea exterior sud-oest s'hi localitzà també una petita necròpolis formada per set inhumacions, totes elles d'individus infantils excepte un adult. Es tracta de tombes de *tegulae* a doble vessant i senyalitzades per un petit túmul de pedres.

És aquest excepcional edifici el que ha estat obert a la visita amb el nom de *Museu Romà de Premià de Mar*. Però el jaciment de la Gran Via-can Ferrerons és molt més gran, doncs ocupa unes 5,5 Ha, amb una cronologia que s'inicia cap el 75 aC i que va fins a finals del segle VI o inicis del VII dC.

Ramon Coll Monteagudo
Museu de l'Estampació. Premià de Mar

Visites concertades: museuroma@premiademar.cat

Planta del edifici octagonal, amb el pati central i el *balneum* en la part inferior dreta.

Àrea de la necròpolis.